

І. П. Леженіна, канд. біол. наук, доцент,
В. С. Людвінський, студент 4 курсу
Державний біотехнологічний університет

**НОВІ ДАНІ ПРО ПОШИРЕННЯ
ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОГО КЛОПА *PERILLUS
BIOCULATUS* (FABRICIUS, 1775) В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Північноамериканський хижий клоп *Perillus bioculatus* (Fabricius, 1775) (Heteroptera: Pentatomidae) був неодноразово інтродукований в європейські країни з метою обмеження чисельності колорадського жука (*Leptinotarsa decemlineata* (Say, 1824)). Ще в 30-ті роки 20 ст. розпочались перші експерименти з його акліматизації у Франції, завершити які завадила Друга світова війна. Роботи відновились у 50–60 роках [6], інтродукція клопа проводилась в 10 країнах Європи, в тому числі в Україні [1]. Як і в більшості європейських країн, спроби інтродукції, як вважалось, виявились невдалими і були припинені. Проте, вид натуралізувався у Болгарії, Греції, Сербії та європейській Туреччині, перші згадки про клопів в природному середовищі в Європі датуються 2004 роком (європейська частина Туреччини та Греція) [4]. Відтоді поширення клопа в Європі досліджують з активним залученням громадськості, що дозволило суттєво поповнити інформацію [7]. Знов активізувались дослідження, присвячені штучному розведенню перилюса, особливу увагу дослідники приділяли пошуку оптимальних кормів для вигодовування личинок [5, 8].

У Східній Європі перші знахідки перилюса датуються 2008 р. (Краснодарський край) [4].

В Україні вперше клопа виявлено в 2013 р. в Донецькій області та Криму [1]. За усним повідомленням Світлани Ніколаєвої поодинокі екземпляри клопа в Полтавській області були відмічені в 2016 р., а в 2018 р. чисельність перилюса збільшилась.

На момент 2024 р., тобто десять років поспіль, перилюс в Україні продовжує розширювати ареал, рухаючись на захід. Клоп виявлений в Донецькій, Запорізькій, Дніпропетровській, Харківській, Полтавській, Черкаській та Київській областях. Найбільш чисельний він в Донецькій та Запорізькій областях. Виходячи з даних національної мережі з біорізноманіття [3], перилюс з'явився і на Правобережжі України: Біла Церква Київської області, Гайворонський район

Кіровоградської області, с. Червона Слобода Черкаської області, Одеса, Миколаєв.

Щодо поширення в Харківській області за даними Т. Ю. Маркіною та ін. [2] у Харківській області вперше перилюса було відмічено в 2018 р. в Балаклійському районі (правильно Ізюмський район) в с. Грушуваха, проте вивчаючи архів даних на iNaturalist та UkrVin ми виявили, що перші екземпляри перилюса були зафіксовані Юрієм Бенгусом 1 жовтня 2016 р. в Індустріальному районі м. Харків [3, 9]. Пізніше, у 2018 р. він зафіксований в Харківському районі Харківської області та в Ізюмському районі. Нами вперше наводиться нова локація перилюса – це Лозівський район (48.873294, 36.378432 або 48°52'23.9"N 36°22'42.4"E), де він був знайдений на приватних ділянках з картоплею (рис. 1).

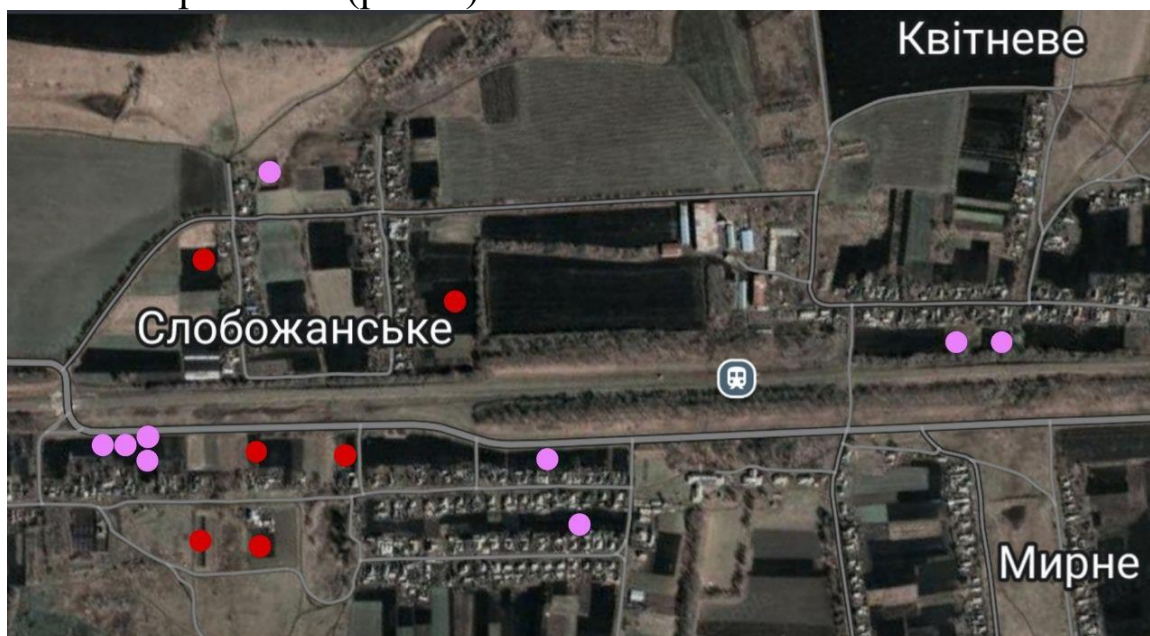

Рис. 1. Наявність клопа *Perillus bioculatus* за результатами маршрутних обстежень в період 22.06.2024–26.06.2024.

Умовні позначення: червоний колір – ділянки, де були знайдені клопи, рожевий – де були відсутні.

Спостереження проводились з червня по вересень 2024 р. Перші екземпляри клопа виявлені 19.06.2024 в с. Слобожанське. При маршрутних обстеженнях приватних ділянок з картоплею на площі 10,64 ар 22.06.2024 р. було знайдено 24 імаго клопа та 2 личинки. В період з 24.06.2024 по 26.06.2024 на ділянках приватних домогосподарств з картоплею в с. Слобожанське та с. Квітневе було знайдено клопів чотирьох кольорових форм: червоно-чорна, помаранчево-чорна (в деяких наукових джерелах розглядається поруч

з червоно-чорною), біло-чорна та біло-чорна з варіативним червоним пігментом (далі – біло-чорна варіативна) (табл. 1). Домінувала червоно-чорна форма.

Таблиця 1. Різноманітність кольорових форм клопа *Perillus bioculatus* в обліках в період з 24.06.2024 по 26.06.2024 по ділянках

Номер ділянки	Червоно-чорна	Помаранчево-червона	Біло-чорна	Біло-чорна варіативна
1	4	2	1	0
6	0	0	2	1
7	2	0	1	0
8	4	0	1	2
9	2	1	0	0
Усього	12	3	5	3

29.06.2024 р. було повідомлено про знахідку клопа *Perillus bioculatus* в селищі Близнюки Лозівського району Харківської області, що за 13 км від с. Слобожанське (Діана Гук, фейсбук).

Таким чином, на сьогодні, *Perillus bioculatus* виявлений в м. Харків, а також в Харківському, Ізюмському та Лозівському районах Харківської області.

Обстеження в Лозівському районі, свідчать, що осередково *Perillus bioculatus* збільшує свою чисельність.

Відомості про поширення *Perillus bioculatus* в Лозівському районі надані в Національну мережу з біорізноманіття та на iNaturalist.

Вважаємо, що обстеження півдня Харківської області можуть суттєво поповнити дані про поширення клопа *Perillus bioculatus* в Харківській області.

Посилання:

1. Баркар В. П., Маркіна Т. Ю. Хижий клоп *Perillus bioculatus* (Heteroptera, Pentatomidae) як агент біологічного захисту рослин. *Український ентомологічний журнал*. 1–2 (18). 2020. С. 80–87.

2. Маркіна Т.Ю., Пучков О.В., Федяй І.О. Нові та маловідомі види клопів (Insecta: Hemiptera, Heteroptera) для фауни України. *Біологія та валеологія*. 2018. № 20. С. 43–48.

3. Національна мережа з біорізноманіття. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=287410&lang=1

4. Derjanschi V., Elisovețcaia D. Predatory Stink Bug *Perillus bioculatus* Fabricius 1775 (Hemiptera, Pentatomidae) in the republic of Moldova. *Muzeul Olteniei Craiova. Oltenia. Studii și comunicări. Științele Naturii*. 2014. Tom. 30, No. 1. Pp. 104–107.

5. Elisovetcaia D., Derjanschi V., Agas'eva I., Nefedova M. Some results of breeding a predatory stink bug of *Perillus bioculatus* F. (Hemiptera, Pentatomidae) in the Republic of Moldova. BIO Web of Conferences 21, 00024 (2020) <https://doi.org/10.1051/bioconf/20202100024>. XI International Scientific and Practical Conference “Biological Plant Protection is the Basis of Agroecosystems Stabilization”

6. Jermy, T. The introduction of *Perillus bioculatus* into Europe to control the Colorado beetle Titre. *Bulletin OEPP/EPPO Bulletin*. 1980. V. 10. No 4. Pp. 475–480.

7. Kóbor, Péter, Brhane, Daniel. Past, present and future of the two-spotted stink bug (*Perillus bioculatus*) in Europe revealed by citizen science. URL : <https://www.nature.com/articles/s41598-024-72501-0>

8. Moroz M. S. Breeding of entomophages is from family of Pentatomidae. *Вісник ЖНАЕУ*. 2016. № 2 (56). Т. 1. С. 78–86.

9. *Perillus bioculatus* URL: <https://www.inaturalist.org/observations/234735597>

УДК 632.782:633.34(477.54)

Н. В. Лутицька, аспірантка, **Р. Г. Хасай**, аспірант,

С. В. Станкевич, канд. с.-г. наук, доцент,

А. М. Адаменко, магістрант

Державний біотехнологічний університет

**АКАЦІЄВА ВОГНІВКА (*ETIELLA ZINCKENELLA* TR.) НА СОЇ:
БІОЛОГІЯ ТА ШКІДЛИВІСТЬ**

Со́я (лат. *Glycine max*) є головною олійною та зернобобовою культурою світу. Батьківщиною сої вважається Південно-Східна Азія. У Китаї вона відома понад 6 тис. років до н.е. Понад 4 тис. років до н.е. сою вирощували в Кореї, Індії, Японії. Таке велике поширення пояснюється універсальністю її використання як важливої продовольчої, технічної і кормової культури.

Со́я має вагомe агротехнічне значення. У процесі вегетації її рослини поліпшують фізичні та хімічні властивості ґрунту, підвищують її родючість. Со́я не потребує внесення мінерального азоту, оскільки на 60–70 % забезпечує себе цим елементом завдяки симбіозу з бульбочковими бактеріями. До того ж після її збирання в ґрунті залишається від 40 до 80 кг/ га легкодоступного азоту, який використовується рослинами наступних у сівозміні культур. Отже, со́я є одним з найкращих попередників для зернових, кормових та інших культур.